

This response was submitted to the Children, Young People and Education Committee inquiry into the general principles of the Tertiary Education and Research (Wales) Bill

TER 30

Ymateb gan: Coleg Cymraeg Cenedlaethol

Response from: Coleg Cymraeg Cenedlaethol

Y Coleg Cymraeg Cenedlaethol

Sefydlwyd y Coleg Cymraeg Cenedlaethol yn 2011. Y Coleg sy'n arwain datblygiad addysg a hyfforddiant cyfrwng Cymraeg a dwyieithog yn y sector ôl-orfodol yng Nghymru. Mae'r Coleg yn cyflawni hyn drwy weithio mewn partneriaeth â phrifysgolion, sefydliadau addysg bellach a darparwyr prentisiaethau er mwyn adeiladu cyfundrefn addysg a hyfforddiant cyfrwng Cymraeg cynhwysol o'r radd flaenaf. Er mwyn darganfod mwy am y Coleg ewch i: www.colegcymraeg.ac.uk.

Gwnaed y penderfyniad i sefydlu'r Coleg gan Lywodraeth Cymru ar y pryd yn 2007 yn wyneb yr angen am gorff cynllunio annibynnol yn y sector addysg uwch i ganolbwyntio'n benodol ar ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg a dwyieithog. Roedd y penderfyniad i ymestyn ei gyfrifoldebau i addysg bellach a phrentisiaethau yn 2017/18 yn gydnabyddiaeth pellach o'r angen i gorff penodol gydag arbenigedd yn y maes gael cyfrifoldeb strategol mewn perthynas â'r Gymraeg, yn wyneb y ffaith na all cyrff sydd a lluo o ddyletswyddau eang a phwysig eraill gyflawni'r rôl hon na meddu ar yr arbenigedd a'r profiad i wneud hynny. Mae'r angen hwn o ran gwaith y Coleg yn y maes addysg uwch yn parhau ac megis dechrau mae ein gwaith ym maes addysg bellach a phrentisiaethau.

Mae'r Coleg yn sefydliad annibynnol ac yn elusen gofrestredig. Mae'n meddu ar strwythur llywodraethiant cryf, ac mae ganddo fwrdd yn cynnwys cadeirydd a hyd at ddeuddeg aelod a benodir drwy broses o hysbysebu agored.

Crynodeb o safbwynt y Coleg ar y Bil Addysg Drydyddol ac Ymchwil (Cymru)

Yn gyffredinol:

Mae'r Coleg yn cefnogi'r bwriad i sefydlu Comisiwn Addysg Drydyddol ac Ymchwil ac yn edrych ymlaen at gefnogi'r gwaith o sefydlu a gwreiddio'r corff newydd mewn modd fydd yn cael effaith gadarnhaol ar ddarpariaeth Gymraeg a dwyieithog yn y sector ôl-orfodol.

Tra'n cydnabod bod rhywfaint o darfu yn anochel wrth ddiddymu corff sydd eisoes yn bodoli a symud dyletswyddau eraill sydd ar hyn o bryd yn gorwedd gyda'r Llywodraeth i mewn i gorff newydd, dylid gwneud pob ymdrech posib i osgoi cyfnod amhenodol o ansicrwydd allai lesteirio cynnydd yn y meysydd dan sylw.

Cyfrifoldebau'n ymwneud â'r Gymraeg a pherthynas y Comisiwn gyda'r Coleg:

Nodwn fod cyfrifoldebau wedi eu gosod yn y Bil ar y Comisiwn mewn perthynas â'r Gymraeg a bod rhagor o fanylion wedi eu hamlinellu yn yr [Asesiad o'r Effaith ar y Gymraeg](#) gan gynnwys y ffaith mai'r Comisiwn, ar y cyd â'r Coleg, fydd yn gyfrifol am ddatblygiadau cyfrwng Cymraeg mewn addysg drydyddol. Credwn y dylid ystyried cynnwys rhai o'r pwyntiau a wneir yn yr asesiad effaith ar wyneb y bil er mwyn pwysleisio'r disgwyliad bod y Comisiwn yn gweithredu'n rhagweithiol, yn hytrach nag yn oddefol i wireddu strategaeth Cymraeg 2050 Llywodraeth Cymru, ac yn cydweithio ar lefel strategol gyda'r Coleg i gyflawni hyn.

Ar dudalennau 126-29 o'r [Memorandwm Esboniadol](#) amlinellir cyfrifoldebau llawn y Comisiwn mewn perthynas â'r Gymraeg. Tra'n croesawu'r ffaith fod hyn wedi ei gynnwys yn ddiamwys, mae'r rhan fwyaf o'r dyletswyddau hyn eisoes yn rhan o gyfrifoldebau'r Coleg, ac yn gynyddol felly ers ymestyn cyfrifoldebau'r Coleg i gynnwys y sector ôl-16. Mae'r angen am gorff penodol gyda'r arbenigedd angenrheidiol i weithredu dros y Gymraeg a dwyieithrwydd yn y meysydd addysg uwch, addysg bellach a phrentisiaethau yn parhau mor allweddol ag erioed ac felly dylid ystyried yn ofalus i ba raddau mae'r Bil a'r ddogfennaeth gysylltiedig yn adlewyrchu hynny'n ddiamwys.

Mae'r Coleg yn gweithio'n effeithiol gydag ystod o gyrff sy'n meddu ar ddyletswyddau statudol, gan gynnwys Cyngor y Gweithlu Addysg, Addysg a Gwella Iechyd Cymru, Cymwysterau Cymru ac Estyn, yn ogystal â Cyngor Cyllido Addysg Uwch Cymru (CCAUC). Yn achos CCAUC, mae MoU gyda'r Coleg i hwyluso cydweithio effeithiol. Hyderwn y bydd y ffyrdd effeithiol o weithio sydd eisoes wedi eu sefydlu yn sail cryf ar gyfer creu perthynas gref ac effeithiol gyda'r Comisiwn newydd, ond wrth ddatblygu'r berthynas weithio newydd awgrymir y byddai'n fuddiol sicrhau mwy o ymwneud uniongyrchol ar ran y Coleg gyda phrosesau cynllunio, a sicrhau fod cyfrifoldebau cyllido perthnasol wedi eu dirprwyo i'r Coleg, yn unol â'r trefniadau presennol ar gyfer addysg uwch a'r model sydd yn esblygu ar gyfer addysg bellach a phrentisiaethau.

Mae'r Coleg yn derbyn cyngor ar hyn o bryd ynghylch y modd y gellid diffinio ei berthynas gyda'r Comisiwn yn y Bil ac/neu o fewn y ddogfennaeth gysylltiol. Bydd modd i ni fanylu ar y cyngor yn y flwyddyn newydd.

Trefniadau cyllido'r Coleg:

Nodwn bod y Bil yn cydnabod y dylai'r Coleg barhau i gael ei gyllido gan Lywodraeth Cymru a chrosawn yr ymrwymiad hwn yn fawr iawn. Mae derbyn cyllideb yn uniongyrchol gan y Llywodraeth yn tanlinellu pwysigrwydd y maes ôl-orfodol i'r strategaeth iaith hir-dymor ac ni ddylid tanseilio hyn mewn unrhyw ffordd. Mae'n aneglur ar y pwynt hwn pam fod cyfnod tymor byr i ganolig wedi ei nodi ar gyfer y model hwn o gyllido yn y Memorandwm Cysylltiedig, o ystyried bod amcanion strategaeth iaith y Llywodraeth yn rhai tymor hir wrth gyrchu tuag at greu miliwn o siaradwyr a dyblu defnydd dyddiol o'r Gymraeg erbyn 2050.

Ymchwil a'r Gymraeg:

Crosawn y disgwyliad y byddai'n rhaid i'r Comisiwn gydymffurfio â Safonau'r Gymraeg, ac y byddai'n rhaid felly iddo ystyried y Gymraeg yn ei holl weithgareddau. Nodwn y byddai hynny yn ymestyn i feysydd nad ydynt yn uniongyrchol gysylltiedig â darpariaeth, megis ymchwil academiaidd.

Materion cysylltiedig eraill:

Wrth gefnogi gweledigaeth Llywodraeth Cymru wrth sefydlu'r Comisiwn yr ydym yn ymwybodol fod rhai materion yn codi sydd angen sylw. Yn dilyn ymestyn cyfrifoldebau'r Coleg i'r sector ôl-16, er enghraifft, rydym yn ymwybodol o faterion sydd wedi eu codi gan gydweithwyr yn y sector mewn perthynas â'r berthynas rhwng ysgolion a cholegau o ran darpariaeth Safon Uwch. Mae hwn yn fater cymhleth a sensitif mewn perthynas â'r Gymraeg a byddem yn dymuno cael sicrwydd y gwneir pob ymdrech i sicrhau na fyddai penderfyniadau yn cael eu cymryd a allai arwain at ganlyniadau nas rhagwelwyd. Mae'r Coleg eisoes yn cefnogi'r Llywodraeth i hyrwyddo'r Gymraeg fel pwnc. Byddem yn barod i ymestyn y gwaith hwn yn amodol ar adnoddau digonol.

Dylid rhoi ystyriaeth ar y pwynt hwn hefyd i berthynas y Bil Addysg Drydyddol ac Ymchwil gyda'r Bil arfaethedig ar Addysg Gymraeg sydd yn elfen bwysig arall o raglen y Llywodraeth hwn. Mae Gweinidog y Gymraeg ac Addysg wedi datgan yn gyhoeddus y rhoddir ystyriaeth i osod rôl y Coleg ar sail statudol yn y bil hwnnw ac felly dylid gochel rhag cyfyngu ar y potensial i gyflawni hynny yn y Bil Addysg Drydyddol.

**Am ragor o wybodaeth cysylltwch â Gwenllian Griffiths, Prif Swyddog
Ymgysylltu'r Coleg ar g.griffiths@colegcymraeg.ac.uk**